

ДО ІСТОРІЇ БІОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ

УДК 001.891(092 М. Голубець)

*Ольга Стефанівна ЦИМБАЛА,
викладач Львівського інституту економіки і туризму,
здобувач Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича
(Львів)*

БІОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ У НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ МИКОЛИ ГОЛУБЦЯ

Стаття присвячена біографічним дослідженням Миколи Голубця, галицького історика, мистецтвознавця і краєзнавця міжвоєнного періоду. Окреслено теоретико-методологічний підхід автора до визначення суті біографії, особливостей її написання. Зроблено акцент на життєписах окремих діячів, що зайняли важливе місце у науковій спадщині вченого.

Ключові слова: біографістика, життєпис, просопографія, Микола Голубець, мистецтвознавець, мистецька біографія.

This article is devoted to the biographical study of Mykola Holubets, Galician historian, art critic and ethnographer of the interwar period. The theoretical and methodological approach of the author to define the essence and the characteristics of writing of the biography is outlined. The individual biographies of the figures who have taken an important place in the scientific heritage of the scientist are focused on.

Key words: biographistics, biography, prosopohraphy, Mykola Holubets, art critic, artistic biography.

Стаття посвящена биографическим исследованиям Мыколы Голубця, галицкого историка, искусствоведа и краеведа межвоенного периода. Очерченно теоретико-методологический подход автора к определению сути биографии, особенностей ее написания. Сделан акцент на жизнеописаниях отдельных деятелей, которые заняли важное место в научном наследии ученого.

Ключевые слова: биографистика, жизнеописание, просопография, Мыкола Голубец, искусствовед, художественная биография.

На сучасному етапі в історичній науці відбувається становлення концептуальних орієнтирів та підходів, які б допомогли відтворити багатовимірну історію людства. Одним із них є персоніфікація минулого, як актуальне завдання історичних студій, що дає змогу відновити галерею відомих діячів не лише у традиційному висвітленні звичайної біографії, а й у поглибленому вивченні особистісно-індивідуального змісту конкретної особи чи групи осіб, пов'язаних між собою родинними, професійними чи іншими зв'язками [29, с. 7]. Змістовне біографічне наповнення виступає не лише джерелом знань, а й важливою частиною національної культури, суспільно-політичного, інтелектуального та духовного життя [28, с. 8]. Нині українська біографістика стрімко розвивається, формуються вузько спектральні студії з просопографії [30, с. 52–53], однак, глибоких наукових досліджень у цій галузі все ще бракує. Вагоме місце у вітчизняній біографістиці посіли напрацювання Ярослава Дашкевича [24], Віталія Чишка [32] та ін., які окреслили теоретичне підґрунтя науки та приклалися до творення національних зразків цього жанру.

Чільне місце в українській біографістиці міжвоєнного періоду посіли дослідження М. Голубця (1891–1942). Варто зазначити, що становлення особистості та формування світогляду цього вченого відбувалося у буремні роки національно-визвольних змагань на західноукраїнських землях. Із 1914 р. — доброволець Легіону Українських січових стільців, із 1918 р. — командир взводу новоствореної Української Галицької армії, активний учасник бойових дій україно-польської війни 1918–1919 рр.

У період 1920–1930 рр. плідно займався науковою, літературно, культурологічною та видавничою діяльністю: був членом Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові з історії мистецтва, одним із організаторів Асоціації незалежних українських митців, із вересня 1939 р. — працював у Львівському міському архіві, під час німецької окупації ініціював створення Літературно-мистецького клубу [31, с. 244–245]. Розпочавши творчий шлях як поет-прозаїк, М. Голубець із часом сформувався як мистецтвознавець та історик. Уже з другої половини 1920-х рр. почали з'являтися його численні історичні розвідки, краєзнавчі та мистецтвознавчі нариси, в яких автор розкрив

ключові проблеми суспільного-політичного та соціально-культурного життя народу.

Наукова спадщина М. Голубця містить великий пласт біографічних досліджень: від коротких довідкових розвідок до масштабних життєписів. Автор застановився і над теоретичною проблемою біографістики. Найперше, звернувся до зарубіжних класиків жанру — Андре Моруа, французького письменника, майстра романізованої біографії, Еміля Людвіга, німецького письменника, відомого біографа, та Літтон Стречі, англійського літературознавця. Порівняльний аспект їхніх творчих підходів дав змогу М. Голубцю окреслити методичні прийоми написання життєпису. Стиль А. Моруа він назвав «прегарним, легким, дійсно мистецьким способом схоплення трудного нераз матеріялу, пронизаного «чуттєво закрашеною і продуховленою настроєвістю» [27, с. 1]. На противагу Е. Людвіг, як вважав дослідник, оновив біографічний жанр, надаючи своїм героям реальних людських рис, наче спускаючи їх на землю. Розуміючи тонкощі творення біографічного жанру, М. Голубець замислився над дилемою співвідношення наукових і мистецьких підходів. Адже і Е. Людвігу, і Л. Стречі критики закидали перекручування історичної правди шляхом формування власних конструкцій дійсності. Це привело дослідника до визначення, що сучасна мистецька біографія — перехідний літературний жанр. Перехідний не в сенсі часовому, а тому, що формувався на стику двох протилежних світів — «світу науки і мистецтва, світу дійсності і фантазії» [27, с. 1]. Звертаючись до вітчизняних здобутків, М. Голубець зазначив, що українському письменству теж не зовсім чужий цей літературний жанр. Працю Віктора Петрова, присвячену Миколі Костомарову, та дослідження Ілька Борщака «Григор Орлик — великий мазепинець», він вважав зразковими в українській мистецькій біографії.

Роль і значення життєписів М. Голубець вбачав не лише у їхній мистецькій вартості та науково-історичній цінності. На його думку, добра біографія має дати читачеві взірці величі, праці, таланту, духовної сили людини, формувати високі моральні норми, збуджувати віру в духовну вартість людства та змушувати кожного бути гідним зватися людиною. У цьому контексті біографіст наголошував, що

таким критеріям відповідає лише мала частина мистецьких життєписів. Негативно оцінював він «жовті сторінки» біографіки, побудовані на «брудних інтимностях», витягнутих із життя великих людей. Вважав це «аморальністю літературного світу», зорієнтованого на скороминучі злободенні потреби, відірвані від справжніх життєвих цінностей. Працюючи в царині біографістики, М. Голубець орієнтувався на біографічне письмо, скероване на «наближення людини до ідеалів добра, правди та краси» [27, с. 1]. Опираючись на сучасні підходи до типології творів біографічного жанру, зазначимо, що у творчій спадщині дослідника присутні усі її варіанти: енциклопедична, історична, портретна та літературна (художня) біографії [32].

Серед історичних постатей, до формування образу яких долучився М. Голубець, слід згадати правителів Київської Русі та Галицько-Волинського князівства, провідників Козаччини [3]. Дослідник повсякчасно намагався окреслити як їхню державотворчу діяльність, так і індивідуальні риси, що давали змогу читачеві розширити уявлення про кожного з героїв. Першочергово слід відзначити поста-ті Богдана Хмельницького та Івана Мазепи, життєписам яких М. Голубець приділив особливу увагу. Так, описуючи хід національно-визвольних змагань середини XVII ст., дослідник вивів образ «українського Мойсея» [14, с. 21], збагатив уявлення про нього аналітичними розвідками та вдало підібраними історіографічними характеристиками. Ключові віхи життя Б. Хмельницького він подав у «Великій історії України від 1923 р.», окресливши його походження, навчання, шаблі військової кар'єри. Також коротко зупинився на сторінках особистого життя гетьмана [3]. Звернувшись до свідчень венеційського посла Віміні, українських і польських істориків, спробував відтворити візуальний і духовний портрет Б. Хмельницького, зацентрувавши увагу на його сильній козацькій статури, твердості характеру та непересічним здібностям правителя. Однак, М. Голубець вважав, що традиційний підхід, закріплений у вітчизняній історіографії, був однобоким і завузьким для життєпису такої великої духом і ділами особи. Він наголосив, що об'єктивній оцінці Хмельницького зашкодив Тарас Шевченко, який «з досадністю Придніпрянця осудив і пересудив концепцію україно-московської федерації» [14, с. 3].

Відзначивши монографію Миколи Костомарова, дослідник все ж закинув ученому надмірне захоплення польськими джерелами. Проаналізувавши дослідження сучасників, М. Голубець дійшов висновку, на той час існувало два різні образи Хмельницького: для широких мас він — Богом даний гетьман, стратег і законодавець, мало не династичний суверен України; для науки — безвільна іграшка обставин, «щасливець, винесений на кипучих хвилях подій до вершин, про які він не мріяв» [14, с. 4], а в зустрічі з невблаганною дійсністю шукав відступів до компромісів.

Сам М. Голубець вважав, що майже до старості Б. Хмельницький був непомітною людиною, нічим не визначався, нічим не привертав до себе уваги. Дослідник припускав, що хист і талант цієї людини могли б ніколи не виявитися, а в історичній пам'яті він міг залишитися маловідомим чигиринським сотником. І хоч автор не був схильний абсолютизувати чинник особистої кривди, завданої Чаплинським Хмельницькому, як причину визвольних змагань української нації, все ж вважав, що саме це посприяло переродженню спокійного господаря та лояльного реєстрового козака у провідника збунтованих мас і «творця нової Української Держави» [3]. Бажаючи наголосити винятковість особи Хмельницького, М. Голубець порівняв його з сучасником — протектором англійської республіки — Кромвелем, а серед нащадків — із Наполеоном. Окрім біографічних аналогій і схожих управлінських рис, дослідник виділив ще й трагізм династичних замислів — «обидва полишили по собі синів, один Юрка, другий — Річарда, обидвом їм запевнили наслідство суверенів і обидва виявилися недотепами, не під міру батькам» [14, с. 5]. Різницю ж характерів Кромвеля і Хмельницького вбачав лише у тому, що перший послав свого короля Карла I на ешафот, а другий, хоч і мав нагоду це зробити, обрав інший шлях. Як стратега, дослідник порівняв українського гетьмана з Наполеоном, але наголосив на різниці їхньої дійсності: якщо Наполеон з'явився на політичному горизонті Франції на етапі згасання революції, то Хмельницький навпаки — був творцем визвольної стихії. Ліричний образ українського гетьмана М. Голубець витворив у історичній повісті «Жовті води» [5]. Все те, чого не міг за браком офіційних свідчень передати у наукових розвідках, висвітлив на сторінках ху-

дожнього твору. Тут не був обмежений канонами науки, тому особисту симпатію та гордість за героїчне минуле українського народу передав яскравими характеристиками козацтва загалом і Б. Хмельницького зокрема. Більше того, цей твір був реакцією на добре відомий історичний роман Г. Сенкевича «Огнем і мечем» [25, с. 23]. Даючи характеристику Б. Хмельницькому як історичній персоналії, дослідник прагнув розвіяти сформовані міфи та примусити сучасників ширше поглянути на далекоглядність задумів і грандіозність зрушень, привнесених цією особою у політичні, соціально-економічні та культурні сфери тогочасного українства [18].

Історіографічна суперечність постаті І. Мазепи теж не викликала у М. Голубця труднощів до написання його життєпису [26]. Подавши загальні біографічні відомості про гетьмана, дослідник високо оцінив його політичну далекоглядність і твердість духу у втіленні виробленої стратегії. За ці риси автор зарахував І. Мазепу до виняткової когорти постатей минулого, задуми яких стають ближчими та зрозумілішими для майбутніх поколінь, а не для сучасників. Аналізуючи ключові події його життя, М. Голубець зупинився на романтичній пригоді, що сталася на початках політичної кар'єри Мазепи і була оспівана у світовій літературі [26]. На думку дослідника, цей момент особистої трагедії, як і у випадку Б. Хмельницького, спричинився до подальших кардинальних змін у житті тоді ще звичайного шляхтича. Купівлю І. Мазепою гетьманства у Голіцина назвав дорогою ціною, яка забезпечила з однієї сторони довіру московського протекторату та розв'язала руки для внутрішньої політики, а з іншої — загострила стосунки з суспільними низами та Запоріжжям [2, с. 5]. Окремо М. Голубець наголосив на дипломатичному хисті І. Мазепи, який сприяв зацікавленню європейських держав тогочасною Україною. Все це вважав добре спланованими кроками гетьмана до реалізації «божевільної ідеї — створення на сході Європи української суверенної монархії» [2, с. 6]. При цьому ключовою помилкою його політичної стратегії назвав виховання при королівському дворі, серед польського шляхетського оточення, яке навчило його дивитися на народні низи як на погній і гарматне м'ясо, призначене для щоденної експлуатації, але не здатне до свідомої співучасті у державотворчій праці [26].

Дослідження біографії великого гетьмана М. Голубець не обмежив лише його політичною діяльністю. Правління Мазепи стало золотою добою української літератури, науки та мистецтва. А будівництво численних соборів (Богоявленського та Миколаївського у Києві), реконструкція та оновлення низки храмів (собор Св. Софії, Кирилівська церква у Києві та ін.) із привнесенням прикметних барокових рис спонукало дослідника до формування терміну «стиль Мазепи» [15] та визнання даного періоду унікальною добою українського бароко, пронизаною конструктивною логікою та гармонією форм. Не зважаючи на окремі елементи московських впливів, присутні у тогочасній сакральній традиції, М. Голубець вважав, що саме за сприяння І. Мазепи тогочасне українське малярство й архітектура повернулися обличчям до Європи з орієнтацією на італійську, голландську та фламандську мистецькі школи. Варто наголосити, що нездійсненна історична місія життя І. Мазепи, на думку дослідника, стала програмою, законом і обов'язком майбутніх поколінь. Дослідник вважав, що гетьман заповнив «уми і серця грядучих поколінь, не так грандіозністю своїх замислів, як трагічним епілогом своєї життєвої місії, не стільки позитивними досягненнями, скільки напрямними цілої низки своїх потягнень, які тільки з об'єктивної, історичної перспективи набирають виразності і чистоти ідеалів» [2, с. 6].

Активно працюючи на ниві журналістики, М. Голубець підготував численні біографічні розвідки як про відомих, так і про мало znаних представників світової та вітчизняної культури. У сферу його зацікавлень потрапляли люди науки, мистецтва, літератури, активні громадські та релігійні діячі. Як зазначали сучасники, М. Голубець відгукувався на всі актуальні питання свого часу, тому, не дивно, що його творчий доробок склав хоч і різнорідний, однак надзвичайно багатий пласт життєписів енциклопедичного, довідкового та художнього характеру. Окремими групами виділяються біографічні розвідки, присвячені громадсько-політичним діячам і науковцям (Микола Котсомаров, Володимир Антонович), релігійним діячам (Андрей Шептицький, Йосафат Скрутень), зарубіжним і вітчизняним літераторам (французький белетрист Олександр Дюма, норвезький драматург Генрік Ібсен, німецькі письменники та драматурги

Гайнріх Кляйст і Герхардт Гауптман, польський письменник Генрик Сенкевич, російський письменник Лев Толстой, українські письменники Маркіян Шашкевич, Анатоль Свидницький, Юрій Федькович, Михайло Коцюбинський, Володимир Леонтович, Леся Українка, Василь Щурат, Богдан Лепкий та ін.). Зокрема, важливе місце у творчій спадщині М. Голубця посів життєпис-спогад про Івана Франка. Дослідник не претендував на узагальнююче висвітлення творчого шляху чи громадської діяльності Каменяра. Лише намагався за допомогою власних спогадів підкреслити людський геній і життєву простоту, що поєднувалися у цій особистості: «людей Франкового покоління взагалі не багато в історії людськості, а в нашій — то й зовсім мало» [9]. Серед ключових рис Франкової натури М. Голубець виокремив «многогранність таланту», «муравлину працьовитість», «неймовірну живучість», «відзивчивість», «світлий ум» та «крицевий характер». Познайомившись із письменником заочно, через «Лиса Микиту», «Захара Беркута» та «Панські жарти», М. Голубець, ще будучи школярем, побував у його домі, де вперше побачив Франка особисто. Його образ, закарбований у дитячій свідомості, відтворив через багато років так: «Людина середнього росту, сильно збудована з пухкими, рудавими вусами й такою ж буйною чуприною. Що в першу чергу кинулося мені в вічі, це його виїмково високе чоло. Сорочка на ньому була, очевидно вишивана, а spodні справді обтріпані... Під лівою рукою був у нього оберемок книжок» [9]. У подальшому, зустрічаючи на вулиці, у бібліотеці чи друкарні, дослідник пильно стежив за письменником і щоразу захоплювався його наполегливістю та працелюбством.

Особисто свідчення Франкової «відзивчивості» М. Голубець отримав, коли анонімно надіслав великому письменникові власні твори з проханням їх оцінити. Яким же було його здивування, коли незадовго у відповідь отримав листа на три сторінки, у якому Франко не лише дав вищепний аналіз творів, а й «повизначував непростими промахи духа мови й граматики взагалі». Також додав список літератури для опанування теорії, техніки віршування та композиції, завершивши листа визнанням таланту автора та його начитаності. З позиції власного досвіду багато років по тому М. Голубець високо оцінив зусилля, яких не пожа-

лів Франко на три сторінки відповіді невідомому молодому авторові, що, боячись критики, навіть не назвав власного прізвища. З прикрістю та сумом згадував дослідник часи, коли важка недуга змінила генія: «Недавно ще такий сильний і кремезний мужчина, перекинувся нараз у старця, з якимсь непевним, неспокійним поглядом, і тими жахливо погнутими, спаралізованими пальцями...» [9].

Усвідомлюючи велич і трагедію життя Каменяра, М. Голубець щиро переймався ідеєю закріплення культу Франка у свідомості сучасників і прийдешніх поколінь, зокрема, у цьому контексті прокоментував його релігійне життя. Обурено апелював до галицького духовенства, представники якого не змогли, на думку дослідника, дорости до свого високого покликання, тому поспішно та несправедливо таврували Франка безбожником. З цього приводу М. Голубець мав власне бачення. Вважав, що Франко здобувся на відмінне від традиційного, рабського та понижуючого людську гідність, ставлення до Бога. На підтвердження цієї думки дослідник навів промову І. Франка, виголошену 1913 р. під час ювілейних урочистостей, влаштованих представниками радикальної партії [10, с. 3]. Приголомшливими для всіх присутніх стали Франкові слова про те, що «партія, якої я був, на жаль, основоположником, зрушила в народній психіці основи християнського світогляду. Наша молодь не знає Св. Письма — вважає його зайвою лектурою» [10, с. 4]. А молоді порадив «частіше сповідатися й приступати до Св. Тайн і в той спосіб наближуватися до Бога»... Ось так, нагадавши слова публічної сповіді-каяття І. Франка, М. Голубець прагнув зруйнувати закріплений за великим поетом штамп безбожника та зміцнити культ його непересічної особи у свідомості народу.

Та найвагоміше місце у науковому доробку М. Голубця склали життєписи митців. Очевидно, це безпосередньо пов'язано з його захопленням мистецтвознавством: дослідник здійснював біографічні розвідки, знайомлячись зі світовою мистецькою спадщиною. Так, подав короткі відомості про представників італійського живописця Рафаеля, швейцарського живописця, графіка та скульптора Арнольда Бекліна, французького живописця-імпресіоніста Едгара Дега, французьких скульпторів Августа Родена та його учня Еміля Бурделя, російського художника-реаліста Іллю

Репіна, німецьких митців Фрідріха Каульбаха та Макса Клінгера та ін. Згодом М. Голубець вдався до написання нарисів із історії українського мистецтва [8; 19], прагнучи відобразити зокрема й роль особи у цьому процесі. Відтак, його творча спадщина багата на художні життєписи як малознайомих, так і добре відомих митців. Поодинокі збережені свідчення щодо персоніфікації давньоукраїнських іконописців дали змогу вченому створити короткі життєписи патріархів українського малярства — Аліпія та Петра Ратенського [13, с. 153]. Грунтовністю вирізняються його біографічні дослідження про митців XVIII ст. Зокрема, на увагу заслуговують розвідки щодо когорти вихідців із України, яким довелося жити та працювати в Москві та Петербурзі, активно впливаючи та формуючи російський мистецький простір. Серед відомих осіб того часу дослідник виокремив постаті скульптора Івана Мартоса, маляра Антіна Лосенка, живописця-портретиста Дмитра Ніс-Левицького, іконописця, портретиста Володимира Боровиковського. Також М. Голубець збагатив образ Шевченка-поета численними розвідками щодо його образотворчої спадщини та життєвого шляху [21; 22]. Вважав несправедливим, що доробок Шевченка-маляра та Шевченка-різьбара [23] залишився в тіні його літературної діяльності. Хоча, на думку самого дослідника, картини Кобзаря були класичним доповненням його поетичної творчості, а в парі — творили одну органічну цілість.

М. Голубець створив також низку біографічних нарисів про живописців і графіків по-шевченківській доби: Костя Трутовського, Миколи Пимоненка, Сергія Васильківського, Опанаса Сластіона, Порфирія Мартиновича та ін. На тлі живописців Наддніпрянщини, мистецьке представництво Галичини на зламі XVIII–XIX ст., на думку М. Голубця, виглядало значно скромніше. Серед непересічних малярів із багатою творчою спадщиною він вирізняв насамперед життєпис Луки Долинського [4], вагомість мистецького спадку якого засвідчує іконостас Святоюрського собору у Львові, що приніс художникові загальне визнання та перстень Цісаря Йосифа II. Серед митців, які посприяли відродженню національного мистецтва у Галичині, М. Голубець згадує також Корнила Устияновича та Теофіла Копистенського [16, с. 162].

Модерне покоління галицьких митців першої половини ХХ ст. М. Голубець назвав «шукачами нових доріг» [8]. Важливо зазначити, що практично всіх тогочасних художників і скульпторів біографіст знав особисто, співпрацював із ними як на ниві мистецтвознавства, так і в сфері громадської діяльності та видавничої справи. Та найбільше тісній співпраці М. Голубця з митцями сприяли часті художні виставки (ГДУМ та АНУМ), під час організації та проведення яких заводилися нові та підтримувалися старі знайомства. Чимало добрих слів сказав М. Голубець про «апостола нової малярської форми» І. Труша, зокрема, охарактеризував його імпресіоністичну манеру в живописі, окреслив щаблі творчого становлення [6, с. 48–50]. Портрет митця дослідник доповнив аналізом громадської та активної видавничої діяльності, кажучи, що вроджена культура та ґрунтовна мистецька освіта не дозволили Трушеві бути лишень малярем. Зокрема вважав, що публікації, вміщені художником у «Літературно-Науковому Вістнику» та створеному ним «Артистичному Вістнику» чимало спричинилися до ознайомлення громадськості з актуальними, хоч і непопулярними проблемами мистецтва.

Працюючи над творчими життєписами Модеста Сосенка та основоположника неовізантинізму Михайла Бойчука, М. Голубець зарахував їх до когорти модерних митців свого часу [16]. Осібне місце відвів він вихованій на західноєвропейських мистецьких зразках художниці Олені Кульчицькій [12], чия творча манера видалася йому напрочуд різнобічною щодо засобів мистецького виразу, а сама малярка — освіченою та надзвичайно культурною особою. Та найбільше зацікавлення серед тогочасних митців у М. Голубця викликала постать Олекси Новаківського [11], появу якого у Львові він називав подією, рівнозначною щонайменше виборам до сейму, а самого митця — центральною постаттю західноукраїнського мистецтва [7, с. 7]. Вплив О. Новаківського на мистецьке середовище Львова справді був надзвичайно потужним. Чимало молодих митців, захоплених його майстерністю, впевнено ступили на мистецький шлях.

Однак, мистецтвознавчі зацікавлення М. Голубця ніколи не зводилися до вузького галицького простору. Він однаково активно відстежував художні процеси, що мали місце

на теренах усіх українських земель. Як результат, не залишилися поза його увагою талановиті митці центральної України — Василь Кричевський та Юрій Нарбут.

Більшовицькі гасла масовості, які не оминули й мистецтва, призвели до еміграції на Галичину низки митців. Це дало новий поштовх мистецькому життю українських живописців і сформувало ідею творення національного мистецтва. Одним із активних учасників цього процесу М. Голубець назвав Петра Холодного [20] — хіміка та фізика за фахом і маляра «із замилування», якого у 1921 р. прибило до галицького берега.

Життєписи скульпторів і різьбярів, як представників окремого мистецького цеху, також знайшли відображення у біографічних студіях М. Голубця. Так, у цікавому жанрі «журналістського розслідування» автор дослідив життєвий шлях та мистецькі здобутки скульптора та різьбяра Петра Війтовича, якого промовисто назвав «Фідієм Львова» [17, с. 6]. Серед галицьких різьбарів міжвоєнного періоду виокремив постать Андрія Коверка [8]. Винятковість мистецьких здобутків Олександра Архипенка не лише на вітчизняному, а й на світовому просторі спонукали М. Голубця окреслити його життєвий і творчий шлях. У дослідженнях, присвячених цій постаті, вчений розкрив як пошук митцем комфортного середовища для праці (від Києва, через Москву та Париж, до Нью-Йорку), так і специфіку його авторського «архипенківського» стилю [1].

Підсумовуючи, варто зазначити, що творча спадщина М. Голубця містить чималий пласт біографічних студій. Ознайомившись зі світовим досвідом написання життєписів, дослідник витворив власний авторський стиль у цьому жанрі. Поряд із науковцями, письменниками, громадським діячами, особливе місце в доробку М. Голубця посіли життєписи митців. Будучи істориком і критиком мистецтва, він розвинув свої студії в цьому напрямку неочінуваним доробком біографічного жанру. Звичайно, чимало його біографічних розвідок носять ознайомчий характер, окремі з них написані на вимогу часу і є по суті спогадами-некрологами. Низка життєписів, присвячених історичним персоналіям, фактично сконструйовані вченим на підставі опрацювання та аналізу різнорідних (не завжди оптимальних) історичних джерел. Проте, кожна з цих праць є складовою укра-

їнської біографіки та вітчизняної культури як такої, а біографічні нариси, присвячені сучасникам, яких М. Голубець знав особисто, стали, на нашу думку, вагомим внеском до української біографістики. Водночас, варто наголосити, що однією із визначальних рис, які вирізнили біографічні студії вченого серед інших, є ідея формування «колективної біографії» українства на прикладі окремих соціальних груп як важливого джерела дослідження маловідомих сторінок вітчизняної історії.

1. *Голубець М.* Архипенко [Текст] / М. Голубець. – Л. : Укр. мистецтво, 1922. – 48 с.
2. *Голубець М.* Велетень нашого минулого: Мазепа в світлі історії [Текст] / М. Голубець // Неділя. – 1932. – 30 жовтня. – С. 5–6.
3. *Голубець М.* Велика історія України від найдавніших часів до 1923 р. [Текст] / М. Голубець ; видавець і відп. ред. І. Тиктор ; вступ «Шляхом минулого» І. Крип'якевича ; зладив М. Голубець. – Л. : Видав. І. Тиктор, 1935. – 864 с.
4. *Голубець М.* Долинський [Текст] / М. Голубець. – Л. : Укр. мистецтво, 1924. – 16 с.
5. *Голубець М.* Жовті води : іст. роман [Текст] / М. Голубець. – Л. : Накл. «Неділі», 1937. – 256 с.
6. *Голубець М.* Іван Труш [Текст] / М. Голубець // Література і мистецтво. – 1941. – Чис. 4. – С. 48–50.
7. *Голубець М.* Мистецтво і критика в нас [Текст] / М. Голубець // Неділя. – 1933. – 26 лют. – С. 7.
8. *Голубець М.* Мистецтво [Текст] / М. Голубець // Історія укр. культури / під заг. ред. І. Крип'якевича. – Л. : Вид-во І. Тиктора, 1937. – С. 455–660.
9. *Голубець М.* Мої спогади про І. Франка [Текст] / М. Голубець // Літ.-наук. додаток «Нового часу». – 1938. – 30 трав. ; 6, 13, 20 червня.
10. *Голубець М.* На маргінесі культу Франка [Текст] / М. Голубець // Новий час. – 1928. – 28 трав. – С. 3–4.
11. *Голубець М.* Новаківський [Текст] / М. Голубець. – Л. : Акрополіс, 1936. – 64 с.
12. *Голубець М.* Олена Кульчицька [Текст] / М. Голубець ; ред. та передм. М. Осінчука. – Л. : АНУМ, 1933. – 21 с.
13. *Голубець М.* Патріярхи українського малярства [Текст] / М. Голубець // Світ. – 1917. – Чис. 9. – С. 153–155.
14. *Голубець М.* Слідами Хмельницького по Львові [Текст] / М. Голубець – Л. : Вид-во Нового часу ; Друкарня Ставропіг. ін.-ту, 1928. – С. 24.
15. *Голубець М.* Стиль Мазепи [Текст] / М. Голубець // Діло. – 1932. – 8, 10–13 трав.
16. *Голубець М.* Сучасне малярство Галицької України [Текст] / М. Голубець // Укр. ілюстр. календар тов. «Просвіта» з літературно-наук. збірником на звичайний рік 1918. – Л. : З друк. Ставропійського ін.-та, 1917. – С. 160–173.

17. *Голубець М.* Трагедія мистецького... емерита [Текст] / М. Голубець // Новий час. – 1934. – 1 жовтня. – С. 6–7.
18. *Голубець М.* Українська культура часів Хмельниччини: в освітленні арабського подорожника Павла Алепського [Текст] / М. Голубець // Неділя. – 1931. – 26 квіт. ; 3 трав.
19. *Голубець М.* Українське мистецтво : вступ до історії [Текст] / М. Голубець – Л. ; К. : Шляхи, 1918. – 32 с.
20. *Голубець М.* Холодний [Текст] / М. Голубець – Л. : Укр. мистецтво, 1926. – 26 с.
21. *Голубець М.* Шевченко маляр і створена ним епоха [Текст] / М. Голубець // Новий час. – 1928. – 9, 12, 14, 16, 19, 21, 23, 26 берез.
22. *Голубець М.* Шевченко-маляр [Текст] / М. Голубець. – Л. ; К. : Накл. Укр. видавничої спілки, 1924. – 32 с.
23. *Голубець М.* Шевченко-різьбар [Текст] / М. Голубець // Новий час. – 1936. – 9 берез. – С. 3–4.
24. *Дашкевич Я.* Об'єктивне і суб'єктивне в просопографії [Текст] / Я. Дашкевич // Укр. біограф. словник: історія і проблематика створення. Матеріали науково-практичної конференції (Львів, 8–9 жовтня 1996 р. – Л., 1997. – С.40–47.
25. *Курдидик А.* «Жовті води» (Найновіша поява на книгарських полицях) [Текст] / А. Курдидик // Неділя. – 1938. – Ч. 1. – С. 13–14.
26. *Любінецький М.* Гетьман Іван Мазепа: В 300-ліття народин [Текст] / М. Любінецький // Неділя. – 1932. – 10, 17 квітня.
27. *М. Г.* З проблем сучасної літератури: Життєписи [Текст] / М. Г. // Література. Мистецтво. Наука. Додаток до «Мети». – 1932. – 24 січня. – С. 1.
28. *Попик В. І.* Світоглядні засади розвитку української біографістики та формування національних ресурсів біографічної інформації ХХІ століття [Текст] / В. І. Попик // Укр. біографістика : зб. наук. праць. – К. : НБУВ, 2008. – Вип. 4. – С. 8–40.
29. *Старовойтенко І.* Просопографія: підходи до трактування змісту наукової дисципліни в історіографії [Текст] / І. Старовойтенко // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики : зб. наук. праць. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2006. – Вип. 13 (1). – С. 6–27.
30. *Старовойтенко І. В.* Просопографічний портрет особистості у контексті сучасних завдань біографічних та історичних досліджень [Текст] / І. В. Старовойтенко // Укр. біографістика : зб. наук. праць. – К. : НБУВ, 2008. – Вип. 4. – С. 50–66.
31. *Цимбала О. С.* Новаторство та універсалізм Миколи Голубця в мистецтвознавчій царині [Текст] / О. С. Цимбала // Вісник Львів. нац. академії мистецтв. – Вип. 19. – 2008. – С. 243–251.
32. *Чишко В. С.* Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України [Текст] / В. С. Чишко ; НАН України, НБУВ, Ін-т біогр. досліджень. – К. : БМТ, 1996. – 238 с.

Цимбала О. С. Біографічні дослідження у науковій спадщині Миколи Голубця.

Стаття присвячена біографічним дослідженням Миколи Голубця (1891–1942), галицького історика, мистецтвознавця і краєзнавця міжвоєнного періоду. Проаналізовано теоретико-методологічний підхід автора до визначення сутті біографії, особливостей її написання. У статті проаналізовано різні варіанти біографій (енциклопедична, історична, портретна та літературна (художня)), що характерні для творчості М. Голубця. Охарактеризовано життєписи відомих діячів, що посіли важливе місце у науковій спадщині вченого. Серед історичних постатей окреслено життєписи гетьманів Б. Хмельницького та І. Мазепу. Серед письменників виокремлено біографічні нариси М. Голубця про І. Франка. Зроблено акцент на біографіях українських митців.

Ключові слова: біографістика, життєпис, просопографія, Микола Голубець, мистецтвознавець, мистецька біографія.

Tsybala O. S. Biographical study in the scientific heritage of Mykola Holubets.

The article is devoted to biographical study of Mykola Holubets (1891–1942), Galician historian, art critic and ethnographer of the interwar period. The theoretical and methodological approach of the author to define the essence and the characteristics of writing of the biography is outlined. The article analyzes the various options of the biographies (encyclopaedic, historical, and literary portraits (art)) which are characteristic for the works of M. Holubets. The individual biographies of the figures who have taken an important place in the scientific heritage of the scientist are focused on. Among the historical figures, the biographies of Hetman Bohdan Khmelnytskyi and Ivan Mazepa are outlined. Among the writers, the biographical sketches by M. Holubets about I. Franko are singled out. The special accent to biographies of Ukrainian artists is made.

Key words: biographistics, biography, prosopography, Mykola Holubets, art critic, artistic biography.

Цимбала О. С. Биографические исследования в научном наследии Микола Голубця.

Статья посвящена биографическим исследованиям Микола Голубця (1891–1942), галицкого историка, искусствоведа и краеведа межвоенного периода. Проанализировано теоретико-методологический подход автора к определению сути биографии, особенностей ее написания. В статье проанализированы разные варианты биографий (энциклопедическая, историческая, портретная и литературная (художественная)), что характерные для творчества М. Голубця. Охарактеризованы жизнеописания известных деятелей, которые заняли важное место в научном наследии ученого. Среди исторических фигур очерчено жизнеописание гетьманов Б. Хмельницкого и И. Мазепы. Среди писателей выделены биографические очерки М. Голубця об И. Франко. Сделан акцент на биографиях украинских художников.

Ключевые слова: биографистика, жизнеописание, просопография, Микола Голубец, искусствовед, художественная биография.